

Yard. Doç. Dr. Seda ÖZMUMCU

**Uzak Doğu'da Arabuluculuk Anlayışı
ile
Türk Hukuk Sisteminde Arabuluculuk Kurumuna
Genel Bir Bakış**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XXI
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

UZAK DOĞU'DA ARABULUCULUĞUN TARİHİ KÖKLERİ

I. GENEL OLARAK.....	7
II. ARABULUCULUK KAVRAMI.....	19
A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	19
1. Terminoloji	19
2. Arabuluculuk Teriminin Farklı Anlamları	20
3. Arabuluculuk Teriminin Kullanım Alanları	22
B. JAPONYA.....	23
1. Terminoloji	23
2. Arabuluculuk Teriminin Kullanım Alanları	24
III. ARABULUCULUĞUN TARİHİ SÜRECİ.....	25
A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	25
1. Geleneksel Çin Toplumunun Uyuşmazlık Çözümüne Bakış Açısı.....	25

a.	Sosyal Düzen ve Uyum Kavramı.....	25
b.	Hukuk ve Dava Kavramları.....	26
c.	Konfüçyonizm ve Legalizm Doktrinleri.....	30
aa.	Konfüçyonizm.....	30
bb.	Legalizm	33
2.	Uyuşmazlık Çözümünde Toplumsal Davranış Özellikleri.....	35
a.	Genel Olarak.....	35
b.	Uzak Doğu’da Çin Toplumuna Özgü Görüşme ve Müzakere Biçimi.....	36
3.	Çin Toplumunun Arabuluculuk Usulü Bakımından Geçirdiği Tarihsel Dönemler.....	38
a.	Eski Çin Dönemi	38
b.	Eski Çin’de Arabuluculuk Geleneğinin Kurumsallaşması	40
c.	Eski Çin’in Geleneksel Kurumları ve Uyuşmazlık Çözümü	42
aa.	Sulh Hâkimleri (Magistralar).....	42
bb.	Aydın Sınıf.....	43
cc.	Kırsal Bölgelerde Köy Muhtarları ve Yerel Liderler...	44
dd.	Aileler, Klanlar, Loncalar ve Diğer Sosyal Birimler ..	44
d.	Eski Çin’de Uyuşmazlık Çözümünde Arabuluculuğun Üstünlüğü.....	46
aa.	Dava Açmaktan Kaçınma Olgusu	46
bb.	Arabuluculuk Geleneğinin Topluma Yansıması	47
cc.	Arabuluculuk Usulünün Olumlu ve Olumsuz Yönleri.....	49
e.	Cumhuriyet Dönemi (1912-1949).....	50
f.	Çin Halk Cumhuriyeti ve Mao Dönemi (1949- 1974)	52
aa.	Genel Olarak.....	52
bb.	Mao Döneminde Arabuluculuk Anlayışı.....	53
cc.	Mao Döneminde Arabuluculuk Faaliyetinin Amacı ..	58

dd. Kültür Devrimi (Cultural Revolution) ve Arabuluculuk zerine Etkileri	59
g. Mao Sonrası Dönem (1974 -1990)	61
h. Modern Çin Halk Cumhuriyeti.....	63
B. JAPONYA.....	64
1. Geleneksel Japon Toplumunun Uyuşmazlık zmne Bakış Açısı.....	64
a. Genel Olarak.....	64
b. Sosyal Düzen ve Uyum Kavramı.....	67
c. Hukuk ve Dava Kavramları	70
2. Uyuşmazlık zmnde Toplumsal Davranış zellikleri.....	71
a. Japon Toplumunu Dava Amamaya Yönelten Yaklařımlar.....	71
aa. Gelenekçi Teori.....	71
bb. Yenilikçi Teori	77
cc. Rasyonalist Teori.....	78
dd. Őekli Kurallara Baęlı Olmayan Teori.....	79
b. Modern Japonya'da Dava Açma Oranında Son Geliřmeler	80
3. Japon Toplumunun Arabuluculuk Usulü Bakımından Geçirdiği Tarihsel Dönemler.....	85
a. Tokugawa Dönemi ncesi	86
b. Tokugawa Dönemi	89
aa. Tokugawa Dönemi ve Uyuşmazlık zm.....	92
bb. Tokugawa Döneminde Arabuluculuk Usulü.....	94
c. Meiji Dönemi.....	100
aa. Meiji Dönemi ve Hukuk Sistemi.....	100
bb. Medeni Kanun ve Medeni Yargılama Kanunu	103
cc. Arabuluculuk Hakkındaki Yasal Düzenlemeler.....	106
d. Meiji Dönemi Sonrası ve İkinci Dünya Savaşı.....	109
e. İkinci Dünya Savaşı Sonrası.....	110
f. Modern Japonya.....	112

İkinci Bölüm
UZAK DOĞU'DA UYUŞMAZLIK
ÇÖZÜMÜNDE ARABULUCULUK
YÖNTEMLERİ

I. MAHKEME DIŞI ARABULUCULUK.....	117
A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	117
1. Genel Olarak.....	117
2. Halk Arabuluculuğu	119
a. Tarihi Geçmiş.....	119
b. Halk Arabuluculuk Komiteleri ve Özellikleri	122
c. Halk Arabuluculuk Komitelerinin Faaliyet Alanı	124
d. Halk Arabulucularının Seçimi ve Denetimi	125
aa. Arabulucuların Seçimi	125
bb. Arabulucuların Denetimi	126
cc. Arabuluculuk Uzlaşma Anlaşması ve Etkisi.....	126
dd. İstatistikler	127
3. İdari Arabuluculuk.....	127
B. HONG KONG.....	131
1. Halk Arabuluculuğu	131
2. İdari Arabuluculuk.....	132
C. JAPONYA.....	133
1. Genel olarak.....	133
2. Halk Arabuluculuğu	134
D. KORE.....	134
1. Genel olarak.....	134
2. Halk Arabuluculuğu	136
3. İdari Arabuluculuk.....	136
II. MAHKEME İÇİ ARABULUCULUK.....	137
A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	137
1. Adli Arabuluculuk.....	137
a. Genel Olarak.....	137

---

b. 1991 tarihli Çin Medeni Usul Kanunu ve Adli Arabuluculuğun Temel Özellikleri	139
2. Adli Arabuluculuğun Uygulama Alanı ve Prosedürü.....	140
3. Adli Arabuluculuk ile Halk Arabuluculuğu Arasındaki Farklar	143
4. İstatistikler	144
B. HONG KONG.....	145
1. Adli Arabuluculuk.....	145
2. Çin Halk Cumhuriyeti ile Hong Kong Arasında Sistem Farkı.....	146
a. Sistem Farklılığının Nedenleri.....	146
b. Sistem Farklılığının Sonuçları.....	147
C. JAPONYA.....	147
1. Adli Arabuluculuk (Chôtei).....	147
a. Genel Olarak.....	147
b. Arabuluculuk Kurumunun Gelişmesi	148
2. Arabuluculuk Prosedürü	150
3. Arabuluculuk Kurulu	151
4. Arabuluculuk Protokolü	155
D. KORE.....	157
1. Adli veya Mahkeme Katımlı Arabuluculuk.....	157
2. Mahkeme Katımlı Arabuluculuk Usulünün Uygulama Alanı	158
3. Mahkeme Katımlı Arabuluculuk Faaliyeti.....	160
a. Arabuluculuğun Başlaması	161
b. Arabuluculuk Süreci	162
c. Arabuluculuk Sürecinin Gizliliği	165
d. Arabuluculuk Sürecinin Sona Ermesi	165
4. Mahkeme Katımlı Arabuluculuk Usulünde İstatistikler	167
III.KURUMSAL ARABULUCULUK	168

A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	168
1. Genel Olarak.....	168
2. Kurumsal Arabuluculuğun Organizasyonları.....	169
a. Çin Uluslararası Ticareti Destekleme Konseyi (China Council for the Promotion of International Trade) (CCPIT).....	169
b. Çin Uluslararası Ticareti Destekleme Konseyi (CCPIT) Arabuluculuk Merkezi	170
aa. Arabuluculuk Faaliyetine Başlama.....	172
bb. Arabulucuların Seçimi	172
cc. Arabuluculuk Faaliyetinin Sona Ermesi	173
3. Tahkim Kurumları Vasıtası ile Arabuluculuk	174
a. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (China International Economic and Trade Arbitration Commission) (CIETAC).....	175
b. Çin Denizcilik Tahkim Komisyonu (China Maritime Arbitration Commission) (CMAC).....	178
c. Arabuluculuk Kurumları Arasındaki Bağlantı.....	180
4. Tahkim Kanunu ve Tahkim Kuralları.....	180
a. Tahkim Kanunu.....	180
b. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC) Tahkim Kuralları.....	183
c. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC) Tahkim Kuralları ve Arabuluculuk Yöntemi	186
d. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC) Tahkim Kuralları ve Arabuluculuk Çeşitleri	190
aa. Müşterek Arabuluculuk (Joint Conciliation).....	190
bb. Hakem Mahkemesinin Müdahalesi Olmadan Arabuluculuk	191
cc. Tahkim ve Arabuluculuk Yöntemlerinin Birleşmesi	192

---

aaa. Tahkim İşlemleri Sırasında Arabuluculuk (Arb-Med)	192
bbb. Arabuluculuk ve Tahkim bileşimi (Med-Arb)	193
aaaa. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC) Tahkim Kuralları ve Med-Arb Usulü	195
bbbb. Arabuluculuk ve Tahkim Bileşimine Yöneltilen Eleştiriler	198
B. HONG KONG.....	201
1. Genel olarak.....	201
2. Kurumsal Arabuluculuk	204
3. Kurumsal Arabuluculuğun Organizasyonları.....	205
a. Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi (Hong Kong International Arbitration Centre) (HKIAC).....	205
b. Hong Kong Arabuluculuk Konseyi (Hong Kong Mediation Council) (HKMC)	206
c. Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi (Hong Kong International Arbitration Centre) Tarafından Çözömlenen Başlıca Uyuşmazlıklar	207
4. Yeni Tahkim Kanunu	209
C. JAPONYA.....	211
1. Genel Olarak.....	211
2. Kurumsal Arabuluculuğun Organizasyonları.....	213
a. Japonya Ticari Tahkim Birliğı (Japan Commercial Arbitration Association) (JCAA).....	214
b. Tokyo Denizcilik Tahkim Komisyonu (Tokyo Maritime Arbitration Commission) (TOMAC)	215
3. Tahkim Kanunu ve Tahkim Kuralları.....	216
a. Yeni Tahkim Kanunu	216
b. Yeni Tahkim Kanunu ve Tahkim Yargılaması Sırasında Arabuluculuk.....	218

c. Japonya Ticari Tahkim Birliđi (Japan Commercial Arbitration Association) (JCAA) ve Arabuluculuk Kuralları.....	219
d. Tokyo Denizcilik Tahkim Komisyonu (Tokyo Maritime Arbitration Commission) (TOMAC) ve Arabuluculuk Kuralları	223
D. KORE.....	224
1. Genel Olarak.....	224
2. Kurumsal Arabuluculuğun Organizasyonları.....	225
a. Kore Ticari Tahkim Kurulu (Korean Commercial Arbitration Board) (KCAB).....	225
b. Elektronik Ticaret Arabuluculuk Komitesi (Electronic Commerce Mediation Committee) (eCMC).....	226
c. Program Danıřma ve Arabuluculuk Komitesi (Program Deliberation & Mediation Committee) (PDMC).....	227
d. Kore Tüketicileri Koruma Kurulu (Korean Consumer Protection Board) (KCPB).....	227
3. Tahkim Kanunu.....	227
IV. ARA DEĞERLENDİRME.....	228

Üçüncü Bölüm

TÜRK HUKUKUNDA HUKUKİ UYUŐMAZLIKLARDA ARABULUCULUK

I. GENEL OLARAK.....	233
II. UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ YÖNTEMLERİ	235
A. MAHKEME İÇİ UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ	236
1. Sulha Teřvik (Sulha Teřebbüs)	236
a. 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu	236

---

b. Aile Mahkemeleri Kanunu	241
c. İş Mahkemeleri Kanunu	249
2. Sulh	250
B. MAHKEME DIŞI UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ	257
1. Uzlaőtırma.....	257
a. Genel Olarak.....	257
b. Uzlaőtırma Kavramı.....	258
c. Avukatlık Kanunu	260
d. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun.....	267
2. Arabuluculuk.....	271
a. Genel Olarak.....	271
b. Arabuluculuk Kavramı.....	273
3. Hukukumuzda Arabuluculuğun Düzenlenmesine İliŐkin Kanun Tasarısı ve Tasarının Ana Hatları ile Deđerlendirilmesi.....	280
a. Genel Olarak	280
b. Arabuluculuk Yönteminin Uygulanma Alanı	281
c. Arabuluculuk Kurumunun İŐleyiŐine İliŐkin Temel Prensipler.....	292
aa. İradilik (Gönüllülük) Prensibi	292
bb. EŐitlik Prensibi	294
cc. Gizlilik Prensibi	294
d. Ara Değerlendirme.....	302
e. Arabulucuların Nitelikleri.....	307
aa. Arabulucuların Vasıfları	307
bb. Arabulucuların Sečilmesi	311
cc. Arabuluculuk Eđitimi.....	312
f. Arabulucuların Hak ve Yükümlülükleri	317
aa. Arabulucuların Hakları.....	317
aaa. Arabulucu Unvanını Kullanma Hakkı.....	317
bbb. Ücret ve Masraf İsteme Hakkı.....	318
ccc. Taraflarla Görüşme ve İletişim Kurma Hakkı	319
bb. Arabulucuların Yükümlülükleri	326

aaa. Görevi Özenle ve Tarafsız Bir Biçimde Yerine Getirme Yükümlülüğü.....	326
bbb. Reklâm Yasağına Riayet Etme Yükümlülüğü..	333
ccc. Tarafları Aydınlatma Yükümlülüğü	334
ddd. Sır Saklama Yükümlülüğü	336
eee. Dosya Saklama Yükümlülüğü	340
fff. Aidat Ödeme Yükümlülüğü.....	340
g. Arabuluculuk Faaliyeti.....	341
aa. Arabuluculuk Faaliyetinin Başlaması.....	341
bb. Arabuluculuk Sürecinin Başlaması ve Süreler Üzerine Etkisi.....	341
cc. Arabuluculuk Faaliyetinin Yürütülmesi	342
dd. Arabuluculuk Faaliyetinin Sona Ermesi	344
DEĞERLENDİRME	349
KAYNAKÇA	359
DİĞER KAYNAKLAR.....	403